

ΠΕΡΙ ΜΕΤΡΙΟΦΡΟΣΥΝΗΣ

Ἐπὶ τῶν τοῦ BESCHERELLE.

Τὴν ὠραίαν ἀρετὴν τῆς μετριοφροσύνης εὐχαρίστως ἠθέλαμεν τὴν ὀνομάσει σεμνότητα, καθ' ἣν ἀποδίδει εἰς τὴν λέξιν ταύτην σημασίαν ἢ σημερινὴ γλῶσσα, ἐὰν ὅ,τι ἐσήμαινεν αὐτὴ εἰς τὴν παλαιὰν δὲν ἦτον ἐναντίον εἰς τὰς πλείστας καὶ τὰς συμπαθεστέραις ἐκ τῶν ἰδιοτήτων αὐτῆς τῆς μετριοφροσύνης. Καὶ ὡστόσον δὲν πρέπει ν' ἀφήσωμεν ἀπαρατήρητον τὸ μέρος καθ' ὃ εὐρίσκονται ἐν ἐπαφῇ αἱ δύο σημασίαι. Naί μὲν, ὁ μετρίοφρων ἄνθρωπος εἶναι ἀγαπῆτός, καὶ τόσῳ μᾶλλον ἀγαπητός, ὅσῳ, πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων τῶν προτερομάτων του, μικρὸν εἶναι τὸ περὶ αὐτῶν φρόνημά του ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας; ὁ σεμνός, ὁ κατὰ τοὺς ἀρχαίους σεμνός, ὑπερήφανος ὢν ἢ φαινόμενος, ὡς τηρητὴς πρὸ παντὸς ἄλλου τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀξίας, εἶναι δι' αὐτὸ τοῦτο πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν μισητός, βλασητός. «Τίς δ' οὐ σεμνός ἄχθεινός βροτῶν;» Ἀλλὰ τὸ κοινὸν μεταξὺ σεμνοῦ καὶ μετρίοφρονος εἶναι ὅτι οὔτε ὁ εἰς οὔτε ὁ ἕτερος καταδέχονται ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς πράγματα μικροπρεπῆ ἢ μὲν ἐξ αἰσχύνης πρὸς ἑαυτὸν, ὁ δ' ἐξ αἰσχύνης πρὸς τοὺς ἄλλους, ἀποστρέφουσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀπὸ παντὸς ὅ,τι εἶναι καὶ θεωρεῖται αἰσχρὸν καὶ χαμερπέες. Ἰδοὺ τὸ διάμεσον τῆς ἐπαφῆς μέρος καὶ ἡ τροχιά δι' ἧς, ἐν τῇ εἰρημένῃ τῆς σεμνότητος λέξει, ἐγένετο, βοηθοῦντων τῶν αἰώνων, ἢ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν σημασίαν μετὰστασις.

Ὅ,τι εἶναι ὁ πέπλος πρὸς τὴν καλλονὴν, ὅ,τι εἶναι ἡ σκιά πρὸς τὰ χρώματα, εἶναι πρὸς τὴν ἀρετὴν ἢ μετριοφροσύνη. Πόσον ἐρασιμώτερον εἶναι τὸ κάλλος ὑπὸ τὸ θέλητρον τῆς σκιάς! Πόσον στιλπνότερα καὶ λαμπρότερα ἀναδεικνύει τὰ χρώματα ἢ σκιά! Ὁ μετρίοφρων ἄνθρωπος, ὅταν μάλιστα παραβάλλεται πρὸς τὸν παρκαθημένον ἀλαζόνα, ἐκλύει πρὸς ἑαυτὸν καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰς ψυχὰς, τὰς ψήφους, τὰς καρδίας τῶν ἄλλων.

Ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι, θέλοντες νὰ δώσωσιν εἰς ἐργολαβίαν δημόσιόν τι ἔργον, καὶ ἔχοντες ἐνώπιον αὐτῶν δύο ἀρχιτέκτονας, ἐξ ὧν ὁ εἰς, διὰ λαμπρᾶς περιγραφῆς τοῦ σχεδιαζομένου οἰκοδομήματος, ἐξεθείασε τὰ ἴδια αὐτοῦ προτερήματα, ἐπιδείξας τί ἦτον ἄξιός νὰ πράξῃ, ὁ δὲ ἕτερος, τεταραγμένος καὶ ἐντροπαλός, ὑπετραύλισεν ὅτι ἀνελάμβανε νὰ κατασκευάσῃ ὅ,τι ὑπεσχέθη ὁ προλαλήσας, ἐπροτίμησαν ὁμοψήφως τὸν τελευταῖον τοῦτον, ὠδηγήθησαν θεθαίως ἐν μέρει ὑπὸ τῆς ὅλως λογικῆς σκέψεως ὅτι συνήθως ὅπου πολλοὶ οἱ λόγοι ἐκεῖ ὀλίγα τὰ πράγματα ἄλλα τίς δύναται ν' ἀρνηθῆ ὅτι δὲν συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου λαοῦ καὶ τὰ γενναῖα καὶ ἔμφυτα εἰς τὸν ἄνθρωπον πάθη, ἢ

ἀποστρόφη κατὰ τῶν ἀλαζόνων καὶ ἢ πρὸς τοὺς μετρίοφρονας συμπάθεια;

Naί, διότι παράδοξος μυστικὴ συμφωνία φαίνεται τότε γινομένη μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν ἐκ τοῦ ἐνός, καὶ τῶν λοιπῶν περιστάσεων ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους. Ζητεῖ ὁ ἀλαζὼν νὰ ἐπιδείξῃ καὶ ἐξυψώσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀξίαν; Ὅλοι συμφωνοῦν καὶ θέλουσι νὰ τὴν καταδιβάσωσι, καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ τὸν βλέπωσι τεταπεινωμένον. Προσπαθεῖ ὁ μετρίοφρων νὰ κρύψῃ καὶ ἐλαττώσῃ τὰ προτερήματα αὐτοῦ; Ὅλοι συνεννοοῦνται καὶ ἐπιμένουσι νὰ τὰ φέρωσιν εἰς φῶς, καὶ ἐπιθυμοῦσι τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν δόξαν του. Τόσον εἶναι τὸ μῖσος πρὸς τὴν ἀλαζονείαν, καὶ τόση ἡ πρὸς τὴν μετριοφροσύνην ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων!

Μετριοφρονεῖτε λοιπὸν πάντοτε, ὦ νέοι, καὶ πάντοτε θεθαίαν εὐρίσκετε τὴν ὠφέλειαν. Ἐχάτε ἀξίαν; ἢ μετριοφροσύνη τὴν ἀποδεικνύει καὶ τὴν αὐξάνει. Δὲν ἔχετε; ἢ μετριοφροσύνη κρύπτει τὸ ἔλλειμμα. Καὶ αἱ γυναῖκες ἐπίσης συμφέρον μέγα εὐρίσκουσι εἰς τὴν μετριοφροσύνην. Εἶναι ὠραία; τὸ κάλλος τῶν ἀνθεῖ καὶ φαίνεται λαμπρότερον. Εἶναι ἄσχημοι; ἢ μετριοφροσύνη γίνεται κάλυμμα τῆς ἀσχημίας.

Εἰς τοιοῦτον βαθμὸν εἶναι ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου ν' ἀποστρέφεται τὴν οἴησιν καὶ τὴν ἀλαζονείαν, ὥστε ποτὲ δὲν ἔχει τόσην ἐφ' ἡμῶν ἐπιρροὴν ὁ ὀρθὸς λόγος, ὅσην ὅταν παρίσταται ἐνώπιον ἡμῶν, οὐχὶ ὡς νόμος ἐπιβαλλόμενος, ἀλλ' ὡς γνώμη ὑποβαλλομένη εἰς τὴν ἡμετέραν κρίσιν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ διάσημος ἄγγλος συγγραφεὺς Τσεστερφειλδ συνιστᾷ εἰς τὸν υἱὸν του, καὶ ἂν δὲν ᾔνοι, νὰ φαίνεται μετρίοφρων. «Μόνον σου δέλεαρ,» λέγει ὁ μέγας οὗτος ἀνθρωπογνώστης ἀλλὰ καὶ μέγας ἐγωῖσθης, «μόνον σου δέλεαρ» εἰς ἀλίευσιν ἀνθρώπων ἕστω ἢ μετριοφροσύνη.»

Καὶ εἰς τὸ νὰ πείθῃ τοὺς ἀνθρώπους οὐδὲν εἶναι τόσον συντελεστικόν, ὅσον ἢ μετριοφροσύνη. Ὡς ἀπόδειξις τούτου δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀββᾶ Πολινιάκ, πρέσβευς τῆς Γαλλίας παρὰ τῇ παπικῇ αὐλῇ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Ὁ ἀββᾶς, ἢ μάλλον ὁ καρδινάλιος οὗτος, ἐκτὸς τῆς εὐγλωττίας, τῆς ἱκανότητος καὶ τῆς ἀξιοπρεποῦς συμπεριφορᾶς, εἶχε καὶ τοσαύτην μετριοφροσύνην εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων του, ὥστε, μετὰ τὸ πέρας τῶν δυσχερῶν διαπραγματεύσεων τὰς ὁποίας διεξήγαγεν ἐν Ῥώμῃ μετ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Η' ἐπὶ τῶν περιφήμων τεσσάρων ἀρθρῶν τοῦ γαλλικοῦ κληροῦ «Δὲν ἤξεύρω πῶς τὸ κατορθόνετε,» εἶπεν, ἀποχωριζόμενος αὐτὸν, ὁ πάπας: «φαίνεσθε» πάντοτε ὅτι εἴσθε σύμφωνος πρὸς τὴν ἐμὴν γνώμην, καὶ ἐγὼ ἐπὶ τέλους συμφωνῶ πρὸς τὴν ὑμετέραν.» Καὶ ὅτε, ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν, ὑπέστη νὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεων αὐτοῦ εἰς τὸν βασιλέα, κατ' ἀρχὰς μὲν εὗρεν αὐτὸν ἐναντίον

εἰς τὰ γενόμενα, ὅτε δὲ ἐξῆλθεν, ἡ πειθὴ εἶχεν ἤδη μεταβάλλει τὸ φρόνημα τοῦ ὑπερόπτου ἐκείνου μονάρχου, εἰπόντος εἰς τοὺς περὶ αὐτόν· «Συνδιελέχθη μετὰ τοῦ ἐξεληόντος, καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, καὶ ὁ νέος αὐτός, πάντοτε μοι ἠναντιώθη, καὶ ἐγὼ οὐδέποτε παρωργίσθην κατ' αὐτοῦ.»

Ὁ περίφημος Φραγκλῖνος διηγείται περὶ ἑαυτοῦ τὰ ἐξῆς· «Μίαν τῶν ἡμερῶν,» λέγει, «κούακερός τις φίλος μου ἦλθε καὶ μοι εἶπεν ὅτι ὁ κόσμος με νομίζει ὑπερήφανον, ὅτι εἰς ὄλας μου τὰς ὀμιλίας βλέπει πολλὴν οἴησιν, ὅτι δὲν εὐχαριστοῦμαι μόνον νὰ ἔχω δίκαιον εἰς τὰς συζητήσεις, ἀλλὰ καὶ ὅτι λαλῶ μετὰ προπετειάς καὶ αὐθαδείας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ φίλος μου οὗτος, θέλων νὰ με πείσῃ, ἀνέφερε πολλὰ πρὸς τοῦτο παραδείγματα, ἐπίσθη τῷ ὄντι, καὶ ἀπεράσισα νὰ πολεμήσω τὸ ἐλάττωμα τοῦτο, ἢ μᾶλλον τὴν μωρίαν ταύτην, καὶ νὰ καταγράψω εἰς τὸν κατάλογον τῶν διορθώσεών μου καὶ ταύτην τὴν διόρθωσιν. Ἐπεχείρησα λοιπὸν νὰ ταπεινοφρονήσω· καὶ δὲν δύναμαι μὲν νὰ κωχηθῶ ὅτι ἀπέκτησα ἐντελῶς τὴν ἀρετὴν ταύτην, ἐκέρδησα δὲ πολὺ εἰς τὴν εὐνοίαν τῶν ἀνθρώπων. Παρεδέχθην ὡς νόμον ἀπαράβατον ν' ἀπορεύω πᾶσαν ἄμεσον ἀντίκρουσιν τῆς γνώμης τῶν ἄλλων, καθὼς καὶ πᾶσαν θετικὴν καὶ ἀπόλυτον βεβαίωσιν τῆς γνώμης μου. Ἀπέσχον μάλιστα πάσης ἐκφράσεως, δηλοῦσης ἰδέαν καὶ ἐννοίαν ὠρισμένην καὶ ἀμετάβλητον, καθὼς τὰς λέξεις· βεβαίως, ἀναμφιβόλως, ἀναντιρρότως, ἀδιστάκτως· καὶ ἀντ' αὐτῶν ἔλεγα· τοῦτο νομίζω, αὐτὸ μοι φαίνεται ἢ μᾶλλον τοιαύτη εἶναι ἡ ἰδέα μου σήμερα. Ὅσάκις ἄλλος τις ἐβεβαίωσε πρᾶγμα ὕπερ δὲν μοι ἐφαίνεται ἀληθές ἢ ὀρθόν, ἀπέφευγα τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ πολεμήσω αὐτὸν κατὰ μέτωπον, καὶ ν' ἀποδείξω ἀμέσως καὶ ἀποτόμως τὸ ἄτοπον τῶν λόγων του· ἀποκρινόμενος δὲ ἔλεγα μόνον ὅτι, ἐνίοτε, εἰς μερικὰς περιστάσεις, ἢ γνώμη του ἠδύνατο νὰ ἦναι ὀρθή, εἰς τὴν παρούσαν περίστασιν ὅμως, ἐπίστευα, ἐνόμιζα, ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἄλλως, κτλ. Ἐντὸς ὀλίγου ἀνεγνώρισα τὰ ὠφελήματα τῆς μεταβολῆς μου ταύτης· αἱ συνειστροφαι εἰς ἃς παρευρισκόμην ἦσαν μᾶλλον εὐάρεστοι· ὁ μετριοπαθὴς τρόπος κατ' ὄν ἐξέφραζα τὰ φρονήματά μου ἐπέφερε ταχύτεραν παραδοχὴν καὶ ὀλιγωτέρως ἀντικρούσεις. Ἦσθα νόμην ὀλιγωτέραν καὶ ἐντροπὴν καὶ λύπην, ὁσάκις ἐτύχαινε νὰ ἔχω ἄδικον, καὶ κατάρθωνα νὰ πείσω εὐκολώτερα τοὺς ἄλλους νὰ ἐγκαταλείπωσιν τὴν πλάνην των, καὶ νὰ συμφωνῶσι πρὸς τὴν γνώμην μου, ὁσάκις τὸ δίκαιον ἦτον ἐκ μέρους μου.»

Αἷαν ἐντεχνον χρῆτιν τῆς μετριοφροσύνης εὐρισκομεν εἰς τὴν αὐτοβιογραφίαν τοῦ περικλεοῦς τραγικοῦ τῆς Ἰταλίας ποιητοῦ Ἀλφριέρου. Ὁ

συγγραφεὺς ἀρχεται ἀναγνωρίζων ὅτι τὸ λαλεῖν περὶ ἑαυτοῦ, τὸ γράφειν μάλιστα περὶ ἑαυτοῦ, προέρχεται βεβαίως ἐξ ὑπερβολῆς φιλαυτίας. «Ὁ, τι με παρακινεῖ,» λέγει, «νὰ ἱστορήσω ἐν ἐκτάσει τὸν βίον μου εἶναι, μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ πλειότερον πάντων τῶν ἄλλων αἰσθημάτων, ἢ φιλαυτία μου. Περὶ τίνος τῶ ὄντι ἀνθρώπου δύναται τις καὶ καλῆτερα καὶ σοφώτερα νὰ λαλήσῃ, εἰμὴ περὶ ἑαυτοῦ; Τίνα ἄλλον ἠδυνήθημεν εὐκολώτερα νὰ σπουδάσωμεν, οἰκειότερα νὰ γνωρίσωμεν, εὐσυνειδητότερα νὰ ἐξετάσωμεν, μετὰ τίνος ἄλλου ἐζήσαμεν ἐπιτοσαῦτα ἔτη, εἰς τὰ θαύτερα, οὕτως εἶπεῖν, τῶν ἡμετέρων σπλάγγων;» Μετὰ τὴν ἐμολογίαν ταύτην, ὁ συγγραφεὺς δικαιολογεῖ τὴν διαγωγὴν του ὡς ἀκολουθῆς·

«Ἐπειδὴ, λέγει, συνέγραψα πολλὰ, καὶ πλειότερα ἴσως παρ' ὅσα ἐπρεπε, μέχρι τοῦδε, εἶναι πολὺ πιθανόν, μετὰ τῶν ὀλίγων ἐκείνων (ἐὰν οὐχὶ ἐκ τῶν συγχρόνων, τοῦλάχιστον ἐκ τῶν μεταγενεστέρων) εἰς οὓς τὰ συγγράμματά μου δὲν ἤθελαν ἀπαρῆσαι, νὰ ἦναι τινες περίεργοι νὰ μάθωσι ποῖος ἄνθρωπος ἦμην. Ἐπιτραπέτω μοι νὰ φρονῶ τοῦτο, ἄνευ πολλῆς οἰήσεως, ὅταν βλέπω κατ' ἡμέραν συγγραφεῖς, ἰσχυροὺς μὲν κατὰ τὴν ἀξίαν, παχείς δὲ κατὰ τὰ συγγράμματα, τῶν ὁποίων ὁ βίος γράφεται, ἀναγινώσκειται, ἢ τοῦλάχιστον ἀγοράζεται. Ὅθεν, καὶ ἄλλον ἂν δὲν εἶχα λόγον παρὰ τοῦτον, εἶναι πάντοτε βεβαίον ὅτι, μετὰ τὸν θάνατόν μου, θὰ εὐρεθῇ βιβλιοπώλης ὅστις, ἐπιθυμῶν νὰ κερδήσῃ ὀλίγα χρήματα περισσότερα ἐκ νέας τινὸς ἐκδόσεως τῶν συγγραμμάτων μου, θὰ νομίσῃ καλὸν νὰ προτάξῃ αὐτῆς βιογραφικὴν οἰανδήποτε σημείωσιν. Καὶ ἡ σημείωσις αὕτη θὰ συνταχθῆ πιθανῶς ὑπὸ τίνος, ὅστις, ἢ διόλου ἢ ὀλίγον, ἔτυχε νὰ με γνωρίσῃ, καὶ ἐπομένως θὰ ζητήσῃ τὴν ὕλην εἰς πηγὰς ἀμφιβόλους ἢ μεροληπτικὰς. Ἐκ τούτου ἐπεται ὅτι ἡ παρούσα ἱστορία, ἐὰν δὲν θὰ ἦναι ψευδής, θὰ ἦναι ὀλιγώτερον ἀληθής, τῆς παρ' ἐμοῦ σήμερον δημοσιευομένης· τοσοῦτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ συγγραφεὺς, ὁ ἐπὶ μισθῷ ἐκδότου τινὸς συγγράφων, συνήθως συντάττει ἀνοήτους πανηγυρικοὺς τοῦ ἐκδιδομένου συγγραφέως, διότι καὶ ἐκδότου καὶ συντάκτου κοινὸν εἶναι τὸ συμφέρον, νὰ πωλήσωσιν εὐκολώτερα τὸ κοινὸν ἐμπόρευμα.»

Ἐπιτήδειος καὶ ἐπαινετὸς εἶναι ὁ τρόπος κατ' ὄν δ' ἐνδοξὸς οὗτος ποιητῆς δικαιολογεῖ μετριοφρονῶς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ἴδιος ὠμολόγησε κατ' ἀρχὰς ὡς προεληθούσιν ἐκ φιλαυτίας. Καὶ βεβαίως ἐν ἐκ τῶν δύο ἢ τῶν τρόπος ἀπλοῦς τοῦ λέγειν εἶναι ὅ,τι πρότερον εἶπε περὶ φιλαυτίας, καὶ ἀληθινὰ εἶχε πρόθεσιν μὲν τὴν μετριοφροσύνην, αἰτίαν δὲ τὴν συναίσθησιν αὐτῆς, ἢ ἀληθῆς ἐλαττήριον αὐτοῦ ἢ τὴν φιλαυτίαν, καὶ ὡς πέπλον θελατικὸν ἠθέλησε νὰ εἴρῃ ἐπ' αὐτῆς τὴν με-

τριοφροσύνην. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις ὀφειλομεν εἰς αὐτὸν χάριτας· κατὰ τὴν πρώτην, ἔχομεν ὠραῖον παράδειγμα μετριοφροσύνης εἰλικρινοῦς· κατὰ τὴν δευτέραν, ἀγαπητὴ ἡμῖν γίνεται καὶ αὐτὴ ἡ φιλαυτία, ὡς αἰεὶ ἐμφανίζεται ἐνώπιον ἡμῶν φοροῦσα τὸν ἐράσμιον τῆς μετριοφροσύνης πέπλον. Οὕτω προτιμῶμεν τῆς κυνικῆς ἀναιδείας καὶ τὴν ὑποκρισίαν αὐτὴν, ὅταν φορῇ τὸν σεμνὸν τῆς ἀρετῆς χιτῶνα, ἀναγνωρίζουσα τοιοῦτοτρόπως τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς, καὶ τὸν φόρον αὐτῆς τελοῦσα.

Καὶ δὲν καθιστᾷ μόνη ἡ ἐρασμιοῦτης πολῦτιμον τῶν νέων ἀπόκτημα τὴν μετριοφροσύνην. Ἐπίσης μεγάλη εἶναι ἡ ἐξ αὐτῆς ὠφέλεια καὶ ὑπὸ δύο ἄλλας ἐπόψεις, σπουδαιοτάτας ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἀφορώσας εἰς τὴν τελειοποίησιν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ εὐδαιμονίαν του.

Ἡ μετριοφροσύνη εἶναι τὸ προσφωρότερον ἔδαφος τοῦ μεγάλου ἐπὶ τῆς γῆς καθήκοντος τῆς νεότητος, τῆς αὐξήσεως καὶ τελειοποιήσεως τῶν γνώσεων αὐτῆς. Ὁ ἄνθρωπος (ἐγράψαμεν ἄλλοτε κατὰ τῆς ἀλαζονείας ἐν περιοδικῷ τινι συγγράμματι), ὁ ἄνθρωπος, ἵνα βελτιωθῇ ἠθικῶς, ἀπαιτεῖται νὰ συναίσθανθῇ πρῶτον τὰς ἁλλείψεις του, νὰ γνωρίσῃ τὰς ἠθικὰς του ἀσχημίας· ἀλλ' αὐτὴν κυρίως τὴν συναίσθησιν, αὐτὴν ταύτην τὴν γνώσιν ἐμποδίζει ἡ ἀλαζονεία. Πῶς νὰ διορθωθῇ ὁ νομίζων ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην διορθώσεως; πῶς νὰ τελειοποιηθῇ ὁ τέλειον ἑαυτὸν νομίζων;

Ἡ ἀλαζονεία εἶναι ἐλάττωμα τῶν μικρῶν καὶ περιορισμένων πνευμάτων. Ὁ ἔχων ἀνεπτυγμένους τὰς φρένας, ὁ θησαυρίσας ἀληθεῖς γνώσεις, ὁ μεγαλοφυῆς, ὁ σοφὸς, ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ ὁποῖου ὑπάρχει μεγαλοπρέπεια, κατὰ τὴν ὑψηλὴν ῥῆσιν τοῦ Πλάτωνος, δὲν τυφοῦται ὑπὸ τῆς οἰήσεως, διότι, γνωρίζων ὅτι πολλὰ κέκτηται, γνωρίζει συγχρόνως ὅτι καὶ παμπόλλων στερεῖται· ἐπειδὴ δὲ τὰ πρῶτα εἶναι πολλοστημόριον τῶν δευτέρων, καὶ ἐπειδὴ, ὅσω πλείους ἀποκτᾷ γνώσεις, τόσω ἐκτείνεται ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς ἐκτίμησιν τῆς πληθῆος τῶν ἀγνώστων, ἔπειτα ἀναγκάσις ὅτι, ὅσω προβαίνει εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τελειότητος, τόσω κατανοεῖ τὴν σχετικὴν ἀτέλειαν αὐτοῦ, καὶ ἐπομένως τόσω ἀπομακρύνεται τῆς ἀλαζονείας καὶ τῆς οἰήσεως. Ὁ Σωκράτης, εἰπὼν ὅτι οἶδεν ὅτι οὐκ οἶδεν, ἐξέφρασεν ὅτι τελειότερον δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐκφράσῃ περὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ γνώσεων.

Τὴν νόσον τῆς ἀλαζονείας νοσοῦσιν ἰδίως οἱ νέοι, διότι παρ' αὐτοῖς ἡ μικρότης τῶν γνώσεων, θεωρητικῶς ἀποκτωμένων, συνδυάζεται καὶ μετὰ τῆς πρακτικῆς ἀπειρίας τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων. «Ἀναγνωρίζω, φίλτατέ μου νέε,» ἔλεγέ ποτε γέρον καὶ πολυμαθὲς καθηγητῆς πρὸς νεανίαν ἐπαιρούμενον ἐπὶ ταῖς γνώσεσιν αὐτοῦ, «ἀναγνωρίζω ὅτι ἔμαθες πολλά, ἴσως δὲ καὶ ὑπερ-

»τερα τῆς ἡλικίας σου. Μάθε ὅμως καὶ τοῦτο, ἄτι τὸ βιβλίον τῶν γνώσεων εἶναι βιβλίον μέγα καὶ πολύφυλλον, τὸ ὅποιον κἀνεὶς ὀλόκληρον δὲν ἀνέγνωσε· σοῦ δὲ, φίλε μου, αἱ γνώσεις ὕλαι περιέχονται ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ βιβλίου τούτου »σελίδι.»

Ἄλλὰ δὲν ἀρκεῖ ὅτι ὁ ἐστερημένος τῆς μετριοφροσύνης ἄνθρωπος ἀντιστρατεύεται κατὰ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως αὐτοῦ· γίνεται προσέτι αἷτιος καὶ τῆς καθημερινῆς σχεδὸν κακοδαμμονίας του ὁ ταλαίπωρος. Φροντίζων κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν νὰ διατηρήσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ, ὡς λέγει, ἀξιοπρέπειαν, μηδέποτε εὐρίσκων ὅτι, ὅσον αὐτὸς τιμᾷ ἑαυτὸν, τόσον τιμᾷ αὐτὸν καὶ ὁ κόσμος, λαμβάνει πάντοτε ἀφορμὴν νὰ θεωρῇ τὴν φιλοτιμίαν του προσβαλλομένην, πάντοτε ἔχει αἰτίαν νὰ πάσχῃ καὶ νὰ ἀδημονῇ ἐσωτερικῶς· πόσον δὲ καρδιοβόρος εἶναι ἡ τοιαύτη ἀδημονία του, θὰ τὸ κατανοήσῃ βεβαίως ὁ ἀναγνώστης, ὅταν λάβῃ ὑπ' ὄψιν, πρῶτον μὲν, πόσον σκληρὸν εἶναι διὰ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν τὰ τοιαῦτα ἠθικὰ ἄλγη, δεύτερον δὲ, ὁποῖα, κατὰ τὴν φρικτὴν τῶν παθῶν λογικὴν, εἶναι ἡ κατὰ τὸ μέρος τοῦτο εὐαισθησία τοῦ προσβαλλομένου, ὅταν δὲν ἐπιχέῃ τὸ ἱαματικὸν βάλαμον αὐτῆς ἡ μετριοφροσύνη, ὅταν προὔπαρξῃ ἐπὶ τοῦ προσβληθέντος μέλους ὁ ὑπερρητισμὸς τῆς ἀλαζονείας.

Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ θέσωμεν ὡς ἐπίλογον εἰς τὴν παρούσαν διατριβὴν τὰς περικοπὰς, δι' ὧν ἐπεράναμεν ἄλλοτε τὴν δημοσίευσιν, τῆς ὁποίας ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω.

«Ἵπάρχει ψευδῆς τις ἐκτίμησις ἰδεῶν τε καὶ πραγμάτων, καθιστῶσα τὴν ἀλαζονείαν κινδυνώδως εὐπρόσιτον εἰς τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων. Γίνεται δὲ αὕτη ὅταν συγχέσται τὸ μισθὸν τοῦτο ἐλάττωμα μετὰ τῆς ἀληθοῦς φιλοτιμίας, τῆς εὐπρεπείας, τῆς τηρήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας. Οὐδὲν ἐλπεινότερον τῆς συγχύσεως ταύτης. Φυλάττω, λέγεις, θέσιν ἀξιοπρεπῆ ἐν τῇ κοινῳνίᾳ, δὲν ταπεινοῦμαι ἐξευτελιζόμενος, ἵνα μὴ μ' ἐξευτελίσωσιν οἱ ἄλλοι. Ἀπατάσαι, καλὲ ἄνθρωπε, ἀπάτην οἰκτρὰν· τίποτε δὲν φυλάττει· διὰ τῆς ἀγυρτικῆς ἀλαζονείας. Ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ χαρακτηρῆος συνίσταται εἰς ἔργα, καὶ οὐχ εἰς ἐπιδεικτικὴν κενοφροσύνην. Ἔργα λοιπὸν πράττε ἀξιοπρεπῆ μὴ κατάβαινε εἰς πράξεις ποταπὰς. Καὶ τότε ἡ ἀξιοπρέπεια σου ἐτηρήθη· καὶ τότε ἡ φιλοτιμία σου ἐξησφαλίσθη· καὶ τότε οὐ μόνον οὐδύλως σὲ βλάπτει ἡ τῆς ἀλαζονείας ἁλλείψις, ἀλλὰ μάλιστα σὲ ἀναβιβάζει εἰς ὑψηλοτέραν περιωπὴν, διότι σὲ ἀναδεικνύει ἀνώτερον τῆς θέσεώς σου, τῆς τύχης σου, ἀξιώτερον τοῦ ὅ,τι εἶσαι.

Ἡ ὀριώνυμος Λώκιος διεκρίνετο ἐπὶ μεγάλῃ μετριοφροσύνη. Σοφὸς τις Βενετὸς τῆς ΙΖ' ἐκτονταετηρίδος διηγεῖται ὅτι, εὐρισκόμενος ἐν

» Λονδίνω, ὅπου, λέγει, ὑπῆγε πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τοὺς δύο ζῶντας τότε μεγάλους φωστῆρας τῶν ἐπιστημῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, τὸν Λώκιον καὶ τὸν Νεύτωνα, ὠδηγήθη καὶ εὔρε τὸν φιλόσοφον ἐν μικρᾷ τινι λέσχῃ, ὅπου συνείθιζε νὰ διατριβῇ τακτικῶς δύο ὥρας καθ' ἑσπέραν, περικυκλούμενον τότε ὑπὸ πολλῶν μικρῶν παιδίων, εἰς τὰ ὁποῖα διηγεῖτο μετὰ πατρικῆς φιλοστοργίας ἠθικὰ διηγημάτια. Ὁ Ἴταλὸς προσῆλθε καὶ, ἀναγγείλας ἑαυτὸν, ἐχαίρετῆσεν εὐλαβῶς. Ὁ Λώκιος, προσηκωθεὶς, ἀντεχαιρέτησε μετὰ τινοῦ δειλίας. Ἄλλ' ὁ φίλος ἤρχισε τότε νὰ τὸν δοξολογῇ, ὀνομάζων αὐτὸν ὑπατοῦ τῶν φιλοσόφων, καύχημα τῆς Ἀγγλίας, ἀγλαΐσμα τοῦ αἰῶνος, κτλ. κτλ. Ὁ δυστυχῆς Λώκιος ἐστενωχωρεῖτο, ἠρυθρία, ἐβασανίζετο καὶ μόλις ἠδύνατο τὸ πρῶτον νὰ τραυλίσῃ διακεκομμένας τινας λέξεις—Κύριε... σὰς παρακαλῶ... δὲν εἶμαι ἄξιος... —Καὶ πῶς, σοφώτατε ἄνερ, δὲν γνωρίζετε ὅτι ἡ δόξα τοῦ ὀνόματος ὑμῶν φθάσκει σήμερον εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης! (Τὸν ἄθλιον Λώκιον! ὁποῖον μαρτύριον!) Τὸ περιεκλεῖς ὑμῶν σύγγραμμα «περὶ τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως» δὲν τὸ θαυμάζει μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὁλόκληρος ὁ πεπαιδευμένος κόσμος;—Ἐτόλμησα νὰ ρίψω... ἰδέας τινὰς... εἰς τὴν δημοσιότητα... προκαλῶν τὴν κρίσιν τῶν εἰδημόνων... καὶ ἐπιθυμῶν νὰ διδαχθῶ παρ' αὐτῆς...— Ἄ! ὄχι, ὄχι! Ὁ σοφὸς κόσμος κατατάττει ὑμᾶς εἰς τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ βαθμίδα, καὶ, ὡ ἐκπληξίς! ὡ θαύματος! σὰς εὕρισκω ἐνταῦθα ταπεινὸν, ἀπαρτήρητον, συνδιαλεγόμενον μετὰ νηπίων! Ὑψηλοφρονήσατε, σοφώτατέ μου κύριε, ὑπερηφανεύθητε δικαίως...— Ὁ Λώκιος δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ κρατηθῇ ὑπερηφανεύθη, ἀλλὰ κατὰ ποῖον τρόπον;— Ἀνεσηκώθη, λέγει ὁ δυστυχῆς Ἴταλὸς, ἐνεκομθῶθη, ἐσεμνοπροσώπησε, καὶ, μετὰ φωνῆς ἥτις δὲν περιεῖχε πλέον οὐδὲν δειλὸν ἢ διακεκομμένον, ἀτενίσας με εἶπε—Καὶ δὲν ἤξεύρετε, κύριε, ὅτι ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι ἔνδυμα καλύπτον τὰ ἐλαττώματα τῆς διανοίας; ». . . «Mi disse: Non sapete voi che la superbia è un vestito per cuoprire i difetti dello spirito?»

» Οἱ σοφοὶ οὗτοι λόγοι τοῦ περικλεοῦς Λωκίου, ἐπεκτεινόμενοι μάλιστα εἰς πᾶν εἶδος ὑπερηφάνειας, ἔπρεπε ν' ἀντηχῶσι δυστυχῶς εἰς τὰ ὦτα τοιοῦδ' ἵποτε ἀλαζόνος. Ἐνδυμα, ἔνδυμα εἶναι, ἀγαθὲ ἄνθρωπε, ἡ ἀλαζονεία σου, καὶ φορεῖς αὐτὸ ἵνα καλύψῃς ὅλα σου τὰ ἐλαττώματα, ὅλας σου τὰς ἀσχημίας. Ἀλαζονεύεσαι ἐπὶ τοῖς ἔργοις σου, ἐπὶ τῇ διαγωγῇ σου; Ἀσχημα εἶναι ἐξεταζόμενα τὰ ἔργα σου, ἐπιλήψιμος ἐρευνημένη ἡ διαγωγή σου, καὶ ζητεῖς νὰ τὰ σκεπάσῃς. Ἀλαζονεύεσαι ἐπὶ τῇ παιδείᾳ σου; Χάσματα μεγάλα, κενὰ χαίνοντα περιέχουσιν αἱ γνώ-

σεις σου, καὶ ζητεῖς ἐπαυρόμενος νὰ μᾶς θαμβώσῃς, ἵνα μὴ πλησιάσωμεν καὶ κατανοήσωμεν αὐτά. Ἀλαζονεύεσαι ἐπὶ τῇ εὐγενείᾳ σου ἄχθοφόρον τινὰ, ἢ καὶ χειρότερον ἄχθοφόρου κατὰ τὴν ἠθικὴν, ἀριθμεῖς μετὰξὺ τῶν προγόνων σου, καὶ ζητεῖς νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃς διὰ τῆς ἀγερωχίας σου, ἵνα σε πιστεῦσωμεν εὐγενῆ ἀπὸ τοῦ Νῶε. Ἀλαζονεύεσαι ἐπὶ τῇ εὐφυίᾳ σου; Ἰλιγγιᾶ συχνάκις ἡ διάνοιά σου, ὃ μακάριε, καὶ πολλῶν ἄλλων εὕρισκεται κατωτέρα, καὶ καλύπτει αὐτὴν ἵνα ἀναπαύεται ἐν εἰρήνῃ. Ἀρκεῖ μόνον ὅτι σε γνωρίζομεν ἔχοντα ἀνάγκην τοῦ ἀπαισίου καὶ δυσουίνιστου τούτου ἐνδύματος, ἵνα σε εὐποθέσωμεν ἔχοντα, οὐ μόνον ὅσα πραγματικῶς ἔχεις ἐλαττώματα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα, ἅτινα ἔως δὲν ἔχεις.

» Δὲν ὑπάρχει δικαιοτέρα, οὔτε εὐστοχωτέρα τι μωρία, παρὰ τὴν κολάζουσαν ἕκαστον κατὰ τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο μέρος καθ' ὃ ἁμαρτάνει. Κοινοφελὲς αὐτὸν καὶ ἀστείον ἐνταυτῷ ἤθελεν εἶναι τὸ μάθημα πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἁμαρτήματος τούτου, μεγάλη ἡ ἱκανοποίησις πρὸς τὴν θρησκευτικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἠθικὴν, ἐὰν ἠδύνατο νὰ συμφωνήσωσιν οἱ ἄνθρωποι ἅπαντες εἰς ὀλιγωρίαν καὶ καταφρόνησιν τῶν ὑπερηφάνων καὶ ἀλαζόνων ἐὰν ἡ ταπεινότης τοῦ ὑψοῦντος ἑαυτὸν, ἐκτὸς τῆς ἀφεύκτου ποινῆς τῆς θείας δίκης, ἐπήρχετο καὶ ὡς τιμωρία ἄμεσος τῆς δικαιοσύνης τῶν ἀνθρώπων ἐὰν οἱ πιστοὶ τοῦ Κυρίου, ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα αὐτοῦ, τὸ ἀντιπασομένου τοῖς ὑπερηφάνοις, ἀντέτασσον ἐν ὁμονοίᾳ τὴν ἀποσροφὴν τῆς χλεῦς πρὸς τοὺς πεφυσιωμένους τούτους ἀσκούς, τοὺς τετυρωμένους σκόληκας, τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ χαλαρώσωσιν τὸν κοινωνικὸν δεσμὸν τῆς συμπαθείας, τὸν χριστιανικὸν δεσμὸν τῆς ἀγάπης τοὺς ὑπερηφίλους τούτους θνητοὺς, καθ' ὃν ὁ μὲν Θεὸς τῆς παλαιᾶς Διαθήκης ἐδίδασκε τὸ φοβερὸν δρᾶμα τῆς πτώσεως τοῦ ἀθανάτου Ἐωσφόρου, ὁ δὲ ἐνανθρωπήσας Υἱὸς αὐτοῦ ἀπήγγειλε τὴν ἠθικωτάτην καὶ διδασκτικωτάτην παραβολὴν τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου.»

E. A. ΣΙΜΟΣ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΕΡΟΠΟΡΟΥ

Μετὰφρασις Σ. Κ. Σακελλαροπούλου.

Τὴν Κυριακὴν, 16 φεβρουαρίου, ἤρχισαμεν νὰ φουσκῶνωμεν τὸ ἀερόστατον «Ἰωάννης Βάρτ», διὰ τοῦ ὁποῦ ἐμέλλομεν νὰ ὑψωθῶμεν εἰς τὸν ἀέρα, ἐγὼ, ὁ ἀδελφός μου καὶ πέντε ἄλλοι σύντροφοι. Πρὸ καιροῦ εἶχομεν προσχεδιάσει τὴν ἀνάβασιν ταύτην, ἀλλ' ἡ κακοκαιρία, ἡ βροχὴ μᾶς ἠνάγκασεν ἐπικνελημένως νὰ ἀναβάλλωμεν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεώς μας. Τὴν ὀρισθεῖσιν ἡμέραν ὁ βορρᾶς μόλις ἔπνεε, πυκνὰ νέφη ἐκάλυπτον τὸν οὐρανὸν, τὸ βαρόμετρον ἐδείκνυε κα-